

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

Mål nr

meddelad i Stockholm den 9 juni 2004

T 261-03

KLAGANDE

PB

Ombud: advokaten JL

MOTPART

Svenska Röda Korsets Centralstyrelse, 802002-8711,

Box 17563, 118 91 STOCKHOLM

Ombud: advokaten MC

SAKEN

Intrång i upphovsrätt

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätt, avd. 2, dom den 13 december 2002 i mål T 3232-01

DOMSLUT

Högsta domstolen förklarar att Röda Korset inte gjort intrång i PBs rätt till fotografier.

Högsta domstolen meddelar inte prövningstillstånd i målet i övrigt. Hovrättens domslut står därför fast.

PB skall ersätta Röda Korset för rättegångskostnader i Högsta domstolen med etthundrafemtiotusenettthundratjugoett (150.121) kr, varav 150.000 kr i arvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

PB har yrkat bifall till käromålet samt att han befrias från ersättningsskyldighet för Röda Korsets rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten. Vidare har han yrkat att Röda Korset förpliktas ersätta hans rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten.

Röda Korset har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd beträffande frågan huruvida Röda Korset gjort intrång i PBs rätt till fotografier och förklarat frågan om prövningstillstånd rörande målet i övrigt vilande.

DOMSKÄL

Våren 1994 fick PB i uppdrag av Röda Korset att ta fotografier avsedda att användas i visst studiematerial. Våren 1995 fick han ytterligare två liknande uppdrag. PB har gjort gällande att Röda Korsets rätt att använda de fotografier som togs vid utförandet av uppdragen genom avtal varit begränsad

till de första upplagorna av varje studiematerial och att Röda Korset därför gjort intrång i hans rätt till fotografierna genom att utan tillstånd publicera dels nya upplagor av studiematerialen och dels i två fall översättningar av dessa samt dessutom genom att låta lagra fotografierna digitalt.

Röda Korset har vitsordat att det använt fotografierna på det sätt som PB påstått men har bestritt att det härigenom gjort sig skyldigt till intrång i PBs rätt till fotografierna eftersom avtalen gett Röda Korset rätt att använda fotografierna på det sätt som skett.

Parterna är överens om att avtal som innefattat viss rätt att använda fotografierna ingåtts dem emellan vid de aktuella tillfällena. Tvisten gäller endast om Röda Korset till följd av avtalen haft en längre gående rätt att använda fotografierna än den som PB gjort gällande i målet.

PB har gjort gällande att avtalen slutits mellan honom och MP som företrädare för Röda Korset, varvid det dem emellan överenskommit att Röda Korsets rätt att använda bilderna skulle vara begränsad till de första upplagorna av varje studiematerial.

Röda Korset har vitsordat att de muntliga kontakter som förekommit vid avtalens ingående varit mellan PB och MP men har bestritt att MP varit behörig att sluta avtal för Röda Korsets räkning. Den som accepterade avtalet för Röda Korset var MPs chef JB. Röda Korset utgick vid sin förfrågan till PB från att fotografierna skulle få användas fritt i Röda Korsets verksamhet. Att rätten till användning skulle vara begränsad till de första upplagorna av varje studiematerial framfördes aldrig till JB och det vitsordas inte heller att något sådant krav på begränsning framfördes till MP.

Det har i målet inte påståtts att MP skulle ha fått i uppdrag av behörig företrädare för Röda Korset att sluta avtal med PB. Vad PB gjort gällande är att MP intagit en sådan ställning inom Röda Korset att hon därigenom haft behörighet att ingå avtalet (10 § andra stycket avtalslagen) eller att omständigheterna i vart fall varit sådana att en s.k. kombinationsfullmakt måste anses ha förelegat. Utredningen i målet ger emellertid inte stöd för att MP skulle ha intagit en sådan ställning inom Röda Korset som enligt lag eller sedvänja gett henne behörighet att för Röda Korset ingå avtal av de slag som är föremål för bedömning i målet eller för att det i övrigt har förelegat några sådana omständigheter som kan anses ha medfört sådan behörighet. Av förhöret med PB synes också framgå att han inte uppfattat MPs roll på detta sätt. Enligt PB gick MP ”fram och tillbaks till JB och frågade, hon var ett slags budbärerska då som gick fram och tillbaks”. Mot den nu angivna bakgrunden finner Högsta domstolen att avtalen för Röda Korsets räkning ingåtts av JB.

Vid tidpunkten för det första avtalet gällde fortfarande lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild. Enligt 14 § i den lagen har beställaren rätten till fotografiska bilder som utförts på beställning om inte annat uttryckligen avtalats. För ett uttryckligt avtal om begränsningar i användarrätten skall kunna anses föreligga bör inte endast krävas att begränsningarna kommit till tydligt uttryck utan också att beställaren tagit del av dessa och uttryckligen godtagit dem vid avtalets ingående. Det ankommer på den som gör begränsningar gällande att visa att sådana också uttryckligen avtalats.

Det är i målet ostridigt att de begränsningar av användarrätten som PB gör gällande i målet inte godtagits av JB eller ens framförts till honom.

Frågan är under sådana förhållanden i vad mån det som förekommit mellan PB och MP har betydelse för vad som kan anses avtalat angående användarrättens omfattning trots att MP saknat behörighet att sluta avtal för Röda Korsets räkning (jfr t.ex. NJA 1949 s. 134 och NJA 1986 s. 596). Oberoende av om MP uppfattas som fullmäktig för Röda Korset utan behörighet att ingå avtal (jfr 26 § avtalslagen) eller som bud (32 § andra stycket avtalslagen) får den ovannämnda s.k. beställarregelns krav på att begränsningarna skall ha kommit till tydligt uttryck anses gälla även i förhållande till MP. PB har påstått att han vid det första avtalet till henne framfört att användarrätten endast skulle omfatta den första upplagan av studiematerialet. Av utredningen framgår emellertid inte endast att hon inte vidarebefordrat någon sådan begränsning av användarrätten till JB utan dessutom att hon själv, utan att underrätta sin sambo PB, föranstaltat om flera av de påstådda intrången. MP har uppgett att hon ”kopplade inte ihop det här med avtalet och trycka”. PB kan mot den bakgrunden inte anses ha visat att han för MP givit ett sådant tydligt uttryck för begränsningarnas innebörd och betydelse som krävs enligt beställarregeln. Redan med hänsyn härtill kan PB inte heller i förhållande till MP anses ha gjort något sådant förbehåll, som kan tillräknas Röda Korset, angående användarrättens begränsning som förhindrat Röda Korset att använda fotografierna på det sätt som är föremål för bedömning i målet.

Vid tidpunkten för det andra och det tredje avtalet hade lagen om fotografisk bild upphävts och regleringen av fotografirätten förts över till upphovsrättslagen. I samband därmed upphävdes också beställarregeln och frågan om innehållet i ett avtal om fotografering blev därmed underkastad sedvanlig avtalstolkning. Av utredningen framgår att parterna förutsatte att samma villkor skulle gälla som vid

det första avtalet. Frågan om innehållet i avtalen behandlades mycket kortfattat och användarrättens omfattning synes inte alls ha berörts. Ersättningen för uppdragen utgick liksom vid det första uppdraget i form av timarvodering och ersättning för utlägg. Mot bakgrund av den bedömning som Högsta domstolen gjort såvitt avser det första avtalets innehåll kan under sådana förhållanden inte heller de senare avtalen anses ha innefattat någon sådan begränsning av användarrätten som PB påstått.

Vad som nu sagts innebär att Röda Korset inte gjort intrång i PBs rätt till fotografier genom att använda dem på det sätt som är föremål för prövning i målet. Under sådana omständigheter finns det inte skäl att lämna prövningstillstånd i målet i övrigt utan hovrättens domslut skall stå fast.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Svensson, Lennander, Victor (referent), Blomstrand och Lindeblad
Föredragande revisionssekreterare: Ihrfelt